

CLASS : 12th (Sr. Secondary)

Code No. 5605

Series : SS-April/2021

Roll No.

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

SET : A

संस्कृत

SANSKRIT

भाग – I

(आत्मनिष्ठ प्रश्न)

ACADEMIC/OPEN

(Only for Fresh/Re-appear Candidates)

समय : 2½ घण्टे]

[पूर्णांक : 80 (भाग-I : 40, भाग-II : 40)

प्रश्न-पत्र दो भागों में विभाजित है : भाग-I (आत्मनिष्ठ) एवं भाग-II (वस्तुनिष्ठ)। परीक्षार्थी को दोनों भागों के प्रश्नों के उत्तर को अपनी उत्तर पुस्तिका में लिखना है। प्रश्न-पत्र का भाग-I परीक्षा आरम्भ होने पर पहले उत्तर-पुस्तिका के साथ दिया जाएगा तथा भाग-II के लिए आखिरी का एक घंटे का समय दिया जाएगा अर्थात् परीक्षा समाप्त होने से एक घंटा पूर्व परीक्षार्थी को भाग-II का प्रश्न-पत्र दिया जाएगा।

भाग-I के प्रश्न-पत्र में कुल 9 प्रश्न एवं भाग-II के प्रश्न-पत्र में कुल 36 प्रश्न हैं।

- कृपया जाँच कर लें कि भाग-I के इस प्रश्न-पत्र में मुद्रित पृष्ठ 4 तथा प्रश्न 9 हैं।
- प्रश्न-पत्र में दाहिने हाथ की ओर दिये गये कोड नम्बर तथा सेट को छात्र उत्तर-पुस्तिका के मुख्य-पृष्ठ पर लिखें।
- कृपया प्रश्न का उत्तर लिखना शुरू करने से पहले, प्रश्न का क्रमांक अवश्य लिखें।
- उत्तर-पुस्तिका के बीच में खाली पन्ना/ पन्ने न छोड़ें।
- उत्तर-पुस्तिका के अतिरिक्त कोई अन्य शीट नहीं मिलेगी। अतः आवश्यकतानुसार ही लिखें और लिखा उत्तर न काटें।
- परीक्षार्थी अपना रोल नं० प्रश्न-पत्र पर अवश्य लिखें।
- कृपया प्रश्नों का उत्तर देने से पूर्व यह सुनिश्चित कर लें कि प्रश्न-पत्र पूर्ण व सही है, परीक्षा के उपरान्त इस सम्बन्ध में कोई भी दावा स्वीकार नहीं किया जायेगा।

5605/(Set : A)/ I

P. T. O.

निर्देश: –

- (i) प्रत्येकं खण्डम् अधिकृत्य उत्तराणि एकस्मिन् स्थाने क्रमेण लेखनीयानि।
- (ii) प्रश्नसंख्या प्रश्नपत्रानुसारम् अवश्यमेव लेखनीया।
- (iii) श्रेष्ठाङ्कान् प्राप्तये सुवाच्यलेखोऽपेक्ष्यते।

खण्ड: 'क'

(अपठितम् अवबोधनम्)

1. अधोलिखितम् अनुच्छेदं पठित्वा एतदाधारितानां प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतपूर्णवाक्येन लिखत –

इह संसारे सर्वेषु वस्तुषु समयः अधिको मूल्यवान् वस्तु वर्तते। अन्यवस्तूनि विनष्टानि पुनरपि लब्धुं शक्यन्ते परं समयः विनष्टः केनापि उपायेन पुनः प्राप्तुं न शक्यते। अस्य आयुषः यावान् अंशः निरर्थकं गतः स गतः एव। अतः तथा प्रयतितव्यं यथा एकस्यापि क्षणस्य दुरुपयोगः न स्यात्। समस्तः एव समयः समुचितरूपेण व्यतीतः भवेत्। समयः कस्यापि प्रतीक्षां न करोति। अनेके जनाः द्यूते, विवादे, वृथा भ्रमणे, पिशुनतायां निद्रायां च समस्तं समयं नयन्ति। ते निजजीवनस्य बहुमूल्यम् अंशं वृथा यापयन्ति। समयस्य सदुपयोगः जीवने सफलतायाः प्रथमसोपानम् समुन्नतेः च मूलमन्त्रोऽस्ति। प्रकृतिः अपि समयस्य सदुपयोगमेव शिक्षयति। ये जनाः समयस्य दुरुपयोगं न कुर्वन्ति ते सदा सुखेनैव तिष्ठन्ति।

अतः आलस्यं विहाय सर्वदैव समयस्य सदुपयोगः कर्तव्यः। उक्तं च 'क्षिप्रमक्रियमाणस्य कालः पिबति तद् रसम्'।

प्रश्नाः –

5 × 2 = 10

- (क) अस्मिन् संसारे अधिको मूल्यवान् वस्तु किं वर्तते ?
- (ख) समयस्य सदुपयोगः जीवने कस्याः प्रथमसोपानम् ?
- (ग) का समयस्य सदुपयोगं शिक्षयति ?
- (घ) किं विहाय सर्वदैव समयस्य सदुपयोगः कर्तव्यः ?
- (ङ) अनेके जनाः समयं कथं यापयन्ति ?

खण्ड: 'ख'

(रचनात्मकं कार्यम्)

2. विषयमेकमधिकृत्य लघुनिबन्धं संस्कृतभाषया रचयत –

1 × 3 = 3

- (क) स्वामी विवेकानन्दः।
- (ख) मम प्रियः कविः।
- (ग) संस्कृतभाषायाः महत्त्वम्

5605/(Set : A)/ I

खण्ड: 'ग'

(पठितम् अवबोधनम्)

3. अधोलिखितगद्यांशस्य हिन्दीभाषया सरलार्थः कार्यः – 1 × 5 = 5

श्रीनायारः केन्द्रसर्वकारतः स्थानान्तरणेन आगत्य ओडिशासर्वकारस्य अधीने प्रायः वर्षत्रयेभ्यः कार्यं करोति। तथाप्यस्मिन् वर्षत्रयात्मके कालखण्डे एकवारमपि स्वराज्यं केरलं प्रति गमनाय इच्छां न प्रकटितवान्।

अथवा

पुनरपि राजा सिंहासने समुपवेष्टुं गच्छति। ततः अन्या पुत्तलिका समवदत् – 'भो राजन् ! एतत्सिंहासने तेनैव अध्यासितव्यं यस्य विक्रमतुल्यम् औदार्यमस्ति।'

4. अधोलिखितश्लोकस्य हिन्दीभाषया सरलार्थः कार्यः – 1 × 5 = 5

(क) असुर्या नाम ते लोका अन्धेन तमसावृताः।

तांस्ते प्रेत्याभिगच्छन्ति ये के चात्महनो जनाः॥

अथवा

(ख) स मृण्मये वीतहिरणमयत्वात्

पात्रे निधायार्धमनर्घशीलः।

श्रुतप्रकाशं यशसा प्रकाशः

प्रत्युज्जगामातिथिमातिथेयः॥

5. अधोलिखितासु सूक्तिषु एकस्या सूक्त्याः भावार्थं हिन्दीभाषया लिखत – 1 × 3 = 3

(क) विद्ययाऽमृतमश्नुते।

(ख) योगः कर्मसु कौशलम्।

(ग) दिदेश कौत्साय समस्तमेव।

खण्ड: 'घ'

(संस्कृतसाहित्यस्य परिचयः)

6. बाणभट्टस्य अथवा श्रीचन्द्रशेखरवर्मणः संक्षिप्तपरिचयः हिन्दीभाषया लेखितव्यः। 1 × 5 = 5

7. अधस्तनयोः पुस्तकयोः मध्ये एकस्य पुस्तकस्य संक्षिप्तपरिचयः हिन्दीभाषया लेखनीयः – 1 × 5 = 5

(क) रघुवंशम्

(ख) गीता

(4)

5605/(Set : A)

खण्ड: 'ड'

(छन्दोऽलङ्कारयोः परिचयः)

8. अधोलिखितेषु छन्दस्सु **एकस्य** छन्दसः संस्कृतभाषया लक्षणं लिखत — 1 × 2 = 2
- (i) अनुष्टुप्
(ii) उपेन्द्रवज्रा
(iii) वसन्ततिलका
9. अधः प्रदत्तेषु अलङ्कारेषु **एकस्य** अलङ्कारस्य लक्षणं संस्कृतभाषया लिखत — 1 × 2 = 2
- (i) अनुप्रासः
(ii) अर्थान्तरन्यासः
(iii) रूपकम्



5605/(Set : A)/ I

CLASS : 12th (Sr. Secondary)

Code No. 5605

Series : SS-April/2021

Roll No.

SET : A

संस्कृत

SANSKRIT

भाग – II

(वस्तुनिष्ठ प्रश्न)

ACADEMIC/OPEN

(Only for Fresh/Re-appear Candidates)

-
- कृपया जाँच कर लें कि भाग-II के इस प्रश्न-पत्र में मुद्रित पृष्ठ 8 तथा प्रश्न 36 हैं।
 - परीक्षार्थी अपना रोल नं० प्रश्न-पत्र पर अवश्य लिखें।
 - कृपया प्रश्नों का उत्तर देने से पूर्व यह सुनिश्चित कर लें कि प्रश्न-पत्र पूर्ण व सही है, परीक्षा के उपरान्त इस सम्बन्ध में कोई भी दावा स्वीकार नहीं किया जायेगा।
-

निर्देश: –

- (i) सर्वे प्रश्नाः समाधेयाः।
- (ii) प्रश्नसंख्या प्रश्नपत्रानुसारम् अवश्यमेव लेखनीया।
- (iii) श्रेष्ठाङ्कान् प्राप्तये सुवाच्यलेखोऽपेक्ष्यते।

अधस्तनप्रश्नानां लिखितोत्तरविकल्पेषु शुद्धविकल्पं चित्वा उत्तरपुस्तिकायां लिखत –

1. 'कुर्वन्नेव' इति पदे कः सन्धि विच्छेदः ? 1
- (i) कुर्व + एव (ii) कुर्वन + ऐव
- (iii) कुर्वन्न + एव (iv) कुर्वन् + एव
2. 'न + उपसर्पति' इति पदे किं सन्धिपदम् ? 1
- (i) नोपसर्पति (ii) नेपसर्पति
- (iii) नुपसर्पति (iv) नौपसर्पति

5605/(Set : A)/ II

P. T. O.

3. 'तथापि' इति पदे कः सन्धिः ? 1
- (i) दीर्घसन्धिः (ii) गुणसन्धिः
- (iii) वृद्धिसन्धिः (iv) यणसन्धिः
4. 'अविद्यया' इति पदे विग्रहोऽस्ति – 1
- (i) न विद्यय (ii) ना विद्यया
- (iii) न विद्यया (iv) नो विद्या
5. 'उष्णरश्मिः' इति पदे कः समासः ? 1
- (i) कर्मधारयः (ii) द्विगुः
- (iii) तत्पुरुषः (iv) बहुव्रीहिः
6. 'महान् ऋषिः' इति विग्रहे किं समस्तम् ? 1
- (i) महार्षिः (ii) महर्षिः
- (iii) महा + ऋषिः (iv) महती ऋषिः
7. 'अस्मद्' प्रथमाविभक्तौ बहुवचने किं रूपम् ? 1
- (i) अहं (ii) आवाम्
- (iii) वयम् (iv) अस्मान्

8. 'तस्य' अत्र का विभक्ति ? 1
- (i) चतुर्थी (ii) पञ्चमी
- (iii) षष्ठी (iv) सप्तमी
9. 'पृच्छति' पदे कः लकारः ? 1
- (i) लट् (ii) लोट्
- (iii) लृट् (iv) लङ्
10. 'अब्रवीत्' अत्र कः लकारः ? 1
- (i) लट् (ii) लोट्
- (iii) लृट् (iv) लङ्
11. 'आ + गम् + ल्यप्' एतेषां संयोगे किं रूपम् ? 1
- (i) आगत्य (ii) आगमय
- (iii) आगत्वा (iv) अगच्छत्
12. 'विना' इति उपपदयोगे का विभक्तिः ? 1
- (i) प्रथमा (ii) द्वितीया
- (iii) षष्ठी (iv) सप्तमी

13. 'जलम्' इति पदस्य पर्यायपदं लिखत - 1
- (i) सरिता (ii) सरवरः
(iii) सलिलम् (iv) तडागः
14. 'मूर्खः' इति पदस्य विलोमपदमस्ति ? 1
- (i) विद्वान् (ii) चञ्चलः
(iii) पुरुषः (iv) महिला
15. 'समुद्रोऽपि' इति पदे कः सन्धि विच्छेदः ? 1
- (i) समुद्रे + अपि (ii) समुद्रो + अपि
(iii) समुद्र + अपि (iv) समुद्रः + अपि
16. 'यत् + च' इति पदे किं सन्धिपदम् ? 1
- (i) यच्च (ii) यद्च
(iii) यत्च (iv) यच
17. 'तेनैव' इति पदे कः सन्धिः ? 1
- (i) दीर्घसन्धिः (ii) गुणसन्धिः
(iii) वृद्धिसन्धिः (iv) यणसन्धिः

18. 'नृपतिः' इति पदे विग्रहोऽस्ति: – 1
- (i) नृन् पतिः (ii) नरः पति
- (iii) नृणां पतिः (iv) नराणं पतिः
19. 'अश्नुते' अत्र पदे कः धातुः ? 1
- (i) अश् (ii) अश्न्
- (iii) अश्न (iv) अन्
20. 'लभते' अत्र कः पुरुषः ? 1
- (i) उत्तमपुरुषः (ii) प्रथमपुरुषः
- (iii) मध्यमपुरुषः (iv) चतुर्थः पुरुषः
21. 'तृप्तम्' इति पदे कः प्रत्ययः ? 1
- (i) तव्यत् (ii) अनीयर्
- (iii) क्त्वा (iv) क्त
22. 'दत्त्वा' इति पदे कः प्रत्ययः ? 1
- (i) क्त्वा (ii) तव्यत्
- (iii) अण् (iv) दथ्

23. 'परितः' इति उपपदयोगे का विभक्तिः ? 1
- (i) पञ्चमी (ii) षष्ठी
- (iii) द्वितीया (iv) सप्तमी
24. 'सुकृतम्' इति पदस्य विलोमपदं लिखत - 1
- (i) दुष्कृतम् (ii) दुरितम्
- (iii) पुराणम् (iv) हस्ती
25. 'न + आर्या' इति विग्रहे किं समस्तपदम् ? 1
- (i) नार्या (ii) अनार्या
- (iii) नार्यः (iv) नारीयः
26. 'वरतन्तुशिष्यः' इति पदे विग्रहोऽस्ति - 1
- (i) वरतन्तोः शिष्यः (ii) वरतन्तुं शिष्यः
- (iii) वरतन्तुः शिष्यः (iv) शिष्यस्य तन्तुः
27. 'साधुभिः' इति पदे का विभक्तिः ? 1
- (i) तृतीया (ii) चतुर्थी
- (iii) पञ्चमी (iv) षष्ठी

- 28.** 'एकादशः' (11) वर्णाः कस्मिन् छन्दसि भवन्ति ? 1
- (i) वंशस्थछन्दसि (ii) मन्दाक्रान्ताछन्दसि
(iii) इन्द्रवज्राछन्दसि (iv) अनुष्टुप् छन्दसि
- 29.** 'दीर्घः' इति पदस्य विशेष्यपदं किम् ? 1
- (i) पत्रम् (ii) अवकाशः
(iii) रात्रिः (iv) जीवनम्
- 30.** 'दिवसेषु' इति पदस्य विशेषणपदं किम् ? 1
- (i) समतिक्रामत्सु (ii) महान्
(iii) दिवसेण (iv) मूर्खः
- 31.** 'तमसा' इति पदस्य विलोमपदमस्ति - 1
- (i) मध्यः (ii) भयः
(iii) अङ्गः (iv) प्रकाशेन
- 32.** 'लब्ध्वा' इति पदे कः प्रत्ययः ? 1
- (i) क्त (ii) क्त्वा
(iii) यत् (iv) ण्यत्

33. अधोलिखितं गद्यांशं पठित्वा प्रदत्तप्रश्नानाम् उत्तराणि **एकपदेन** संस्कृतभाषया लिखत –

भोजेनोक्तम् – भो पुत्तलिके कथय तस्यौदार्यम्”। सा वदति, राजन् यः तु अर्थिनां पूरयति। तस्य इप्सितं देवः सम्पादयति। यत् च उक्तम् –

(क) भोजेन किम् उक्तम् ? 1

(ख) ‘वदति’ पदे कः लकारः ? 1

34. अधोलिखितं श्लोकं पठित्वा प्रदत्तप्रश्नानाम् उत्तराणि **एकपदेन** संस्कृतभाषया लिखत –

नियतं कुरु कर्म त्वं कर्म ज्यायो ह्यकर्मणः।

शरीरयात्रापि च ते न प्रसिद्ध्येदकर्मणः॥

(क) कर्म कस्मात् ज्यायः अस्ति ? 1

(ख) ‘ते’ इति पदे किं वचनम् ? 1

35. रेखांकितपदम् आधृत्य प्रश्ननिर्माणं कुरुत –

(क) गुणवन्तं न स्मृशति। 1

(ख) नापहियसे सुखेन। 1

36. उचित पदेन वाक्यं पूरयत –

(क) जिस समस्त पद में दूसरा पद प्रधान हो, उसे कहते हैं। 1

(ख) क्रिया के करने वाले को कहते हैं। 1



CLASS : 12th (Sr. Secondary)

Code No. 5605

Series : SS-April/2021

Roll No.

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

SET : B

संस्कृत

SANSKRIT

भाग – I

(आत्मनिष्ठ प्रश्न)

ACADEMIC/OPEN

(Only for Fresh/Re-appear Candidates)

समय : 2½ घण्टे]

[पूर्णांक : 80 (भाग-I : 40, भाग-II : 40)

प्रश्न-पत्र दो भागों में विभाजित है : भाग-I (आत्मनिष्ठ) एवं भाग-II (वस्तुनिष्ठ)। परीक्षार्थी को दोनों भागों के प्रश्नों के उत्तर को अपनी उत्तर पुस्तिका में लिखना है। प्रश्न-पत्र का भाग-I परीक्षा आरम्भ होने पर पहले उत्तर-पुस्तिका के साथ दिया जाएगा तथा भाग-II के लिए आखिरी का एक घंटे का समय दिया जाएगा अर्थात् परीक्षा समाप्त होने से एक घंटा पूर्व परीक्षार्थी को भाग-II का प्रश्न-पत्र दिया जाएगा।

भाग-I के प्रश्न-पत्र में कुल 9 प्रश्न एवं भाग-II के प्रश्न-पत्र में कुल 36 प्रश्न हैं।

- कृपया जाँच कर लें कि भाग-I के इस प्रश्न-पत्र में मुद्रित पृष्ठ 4 तथा प्रश्न 9 हैं।
- प्रश्न-पत्र में दाहिने हाथ की ओर दिये गये कोड नम्बर तथा सेट को छात्र उत्तर-पुस्तिका के मुख्य-पृष्ठ पर लिखें।
- कृपया प्रश्न का उत्तर लिखना शुरू करने से पहले, प्रश्न का क्रमांक अवश्य लिखें।
- उत्तर-पुस्तिका के बीच में खाली पन्ना/ पन्ने न छोड़ें।
- उत्तर-पुस्तिका के अतिरिक्त कोई अन्य शीट नहीं मिलेगी। अतः आवश्यकतानुसार ही लिखें और लिखा उत्तर न काटें।
- परीक्षार्थी अपना रोल नं० प्रश्न-पत्र पर अवश्य लिखें।
- कृपया प्रश्नों का उत्तर देने से पूर्व यह सुनिश्चित कर लें कि प्रश्न-पत्र पूर्ण व सही है, परीक्षा के उपरान्त इस सम्बन्ध में कोई भी दावा स्वीकार नहीं किया जायेगा।

5605/(Set : B)/ I

P. T. O.

निर्देश: –

- (i) प्रत्येकं खण्डम् अधिकृत्य उत्तराणि एकस्मिन् स्थाने क्रमेण लेखनीयानि।
- (ii) प्रश्नसंख्या प्रश्नपत्रानुसारम् अवश्यमेव लेखनीया।
- (iii) श्रेष्ठाङ्कान् प्राप्तये सुवाच्यलेखोऽपेक्ष्यते।

खण्ड: 'क'

(अपठितम् अवबोधनम्)

1. अधोलिखितम् अनुच्छेदं पठित्वा एतदाधारितानां प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतपूर्णवाक्येन लिखत –

इह संसारे सर्वेषु वस्तुषु समयः अधिको मूल्यवान् वस्तु वर्तते। अन्यवस्तूनि विनष्टानि पुनरपि लब्धुं शक्यन्ते परं समयः विनष्टः केनापि उपायेन पुनः प्राप्तुं न शक्यते। अस्य आयुषः यावान् अंशः निरर्थकं गतः स गतः एव। अतः तथा प्रयतितव्यं यथा एकस्यापि क्षणस्य दुरुपयोगः न स्यात्। समस्तः एव समयः समुचितरूपेण व्यतीतः भवेत्। समयः कस्यापि प्रतीक्षां न करोति। अनेके जनाः द्यूते, विवादे, वृथा भ्रमणे, पिशुनतायां निद्रायां च समस्तं समयं नयन्ति। ते निजजीवनस्य बहुमूल्यम् अंशं वृथा यापयन्ति। समयस्य सदुपयोगः जीवने सफलतायाः प्रथमसोपानम् समुन्नतेः च मूलमन्त्रोऽस्ति। प्रकृतिः अपि समयस्य सदुपयोगमेव शिक्षयति। ये जनाः समयस्य दुरुपयोगं न कुर्वन्ति ते सदा सुखेनैव तिष्ठन्ति।

अतः आलस्यं विहाय सर्वदैव समयस्य सदुपयोगः कर्तव्यः। उक्तं च 'क्षिप्रमक्रियमाणस्य कालः पिबति तद् रसम्'।

प्रश्नाः –

5 × 2 = 10

- (क) समयस्य सदुपयोगः जीवने कस्याः प्रथमसोपानम् ?
- (ख) का समयस्य सदुपयोगं शिक्षयति ?
- (ग) किं विहाय सर्वदैव समयस्य सदुपयोगः कर्तव्यः ?
- (घ) अनेके जनाः समयं कथं यापयन्ति ?
- (ङ) अस्मिन् संसारे अधिको मूल्यवान् वस्तु किं वर्तते ?

खण्ड: 'ख'

(रचनात्मकं कार्यम्)

2. विषयमेकमधिकृत्य लघुनिबन्धं संस्कृतभाषया रचयत –

1 × 3 = 3

- (क) मम प्रियः कविः।
- (ख) संस्कृतभाषायाः महत्त्वम्
- (ग) स्वामी विवेकानन्दः।

5605/(Set : B)/ I

खण्ड: 'ग'

(पठितम् अवबोधनम्)

3. अधोलिखितश्लोकस्य हिन्दीभाषया सरलार्थः कार्यः – 1 × 5 = 5

- (क) असुर्या नाम ते लोका अन्धेन तमसावृताः।
तांस्ते प्रेत्याभिगच्छन्ति ये के चात्महनो जनाः॥

अथवा

- (ख) स मृण्मये वीतहिरणमयत्वात्
पात्रे निधायार्ध्यमनर्घशीलः।
श्रुतप्रकाशं यशसा प्रकाशः
प्रत्युज्जगामातिथिमातिथेयः॥

4. अधोलिखितासु सूक्तिषु **एकस्या** सूक्त्याः भावार्थं हिन्दीभाषया लिखत – 1 × 3 = 3

- (क) विद्ययाऽमृतमश्नुते।
(ख) योगः कर्मसु कौशलम्।
(ग) दिदेश कौत्साय समस्तमेव।

5. अधोलिखितगद्यांशस्य हिन्दीभाषया सरलार्थः कार्यः – 1 × 5 = 5

श्रीनायारः केन्द्रसर्वकारतः स्थानान्तरणेन आगत्य ओडिशासर्वकारस्य अधीने प्रायः वर्षत्रयेभ्यः कार्यं करोति। तथाप्यस्मिन् वर्षत्रयात्मके कालखण्डे एकवारमपि स्वराज्यं केरलं प्रति गमनाय इच्छां न प्रकटितवान्।

अथवा

पुनरपि राजा सिंहासने समुपवेष्टुं गच्छति। ततः अन्या पुत्तलिका समवदत् – 'भो राजन् ! एतत्सिंहासने तेनैव अध्यासितव्यं यस्य विक्रमतुल्यम् औदार्यमस्ति।'

खण्डः 'घ'

(संस्कृतसाहित्यस्य परिचयः)

6. अधस्तनयोः पुस्तकयोः मध्ये **एकस्य** पुस्तकस्य संक्षिप्तपरिचयः हिन्दीभाषया लेखनीयः – 1 × 5 = 5

- (क) रघुवंशम्
(ख) गीता

7. बाणभट्टस्य *अथवा* श्रीचन्द्रशेखरवर्मणः संक्षिप्तपरिचयः हिन्दीभाषया लेखितव्यः। 1 × 5 = 5
खण्डः 'ङ'
(छन्दोऽलङ्कारयोः परिचयः)
8. अधः प्रदत्तेषु अलङ्कारेषु *एकस्य* अलङ्कारस्य लक्षणं संस्कृतभाषया लिखत — 1 × 2 = 2
(i) अनुप्रासः
(ii) अर्थान्तरन्यासः
(iii) रूपकम्
9. अधोलिखितेषु छन्दस्सु *एकस्य* छन्दसः संस्कृतभाषया लक्षणं लिखत — 1 × 2 = 2
(i) अनुष्टुप्
(ii) उपेन्द्रवज्रा
(iii) वसन्ततिलका



CLASS : 12th (Sr. Secondary)

Code No. 5605

Series : SS-April/2021

Roll No.

SET : B

संस्कृत

SANSKRIT

भाग - II

(वस्तुनिष्ठ प्रश्न)

ACADEMIC/OPEN

(Only for Fresh/Re-appear Candidates)

-
- कृपया जाँच कर लें कि भाग-II के इस प्रश्न-पत्र में मुद्रित पृष्ठ 8 तथा प्रश्न 36 हैं।
 - परीक्षार्थी अपना रोल नं० प्रश्न-पत्र पर अवश्य लिखें।
 - कृपया प्रश्नों का उत्तर देने से पूर्व यह सुनिश्चित कर लें कि प्रश्न-पत्र पूर्ण व सही है, परीक्षा के उपरान्त इस सम्बन्ध में कोई भी दावा स्वीकार नहीं किया जायेगा।
-

निर्देश: -

- (i) सर्वे प्रश्नाः समाधेयाः।
- (ii) प्रश्नसंख्या प्रश्नपत्रानुसारम् अवश्यमेव लेखनीया।
- (iii) श्रेष्ठाङ्गान् प्राप्तये सुवाच्यलेखोऽपेक्ष्यते।

अधस्तनप्रश्नानां लिखितोत्तरविकल्पेषु शुद्धविकल्पं चित्वा उत्तरपुस्तिकायां लिखत -

1. 'त्वम्', इति पदे कः शब्दः ?

1

(i) युष्मद्

(ii) अस्मद्

(iii) तद्

(iv) एतद्

2. 'माम्' अत्र का विभक्तिः ?

1

(i) द्वितीया

(ii) तृतीया

(iii) चतुर्थी

(iv) पंचमी

5605/(Set : B)/ II

P. T. O.

3. 'सः' इति पदे किं वचनम् ? 1
- (i) एकवचनम् (ii) द्विवचनम्
- (iii) बहुवचनम् (iv) वचनम्
4. छात्र, शब्दस्य-तृतीया-एकवचने किं रूपम् ? 1
- (i) छात्रेण (ii) छात्रेण्
- (iii) छात्रेन (iv) छात्रैः
5. 'पिबन्ति' पदे कः धातुः ? 1
- (i) पिब (ii) पिब्
- (iii) पीब् (iv) पा
6. 'अतिष्ठत्' पदे कः लकारः ? 1
- (i) लट् (ii) लोट्
- (iii) लृट् (iv) लङ्
7. 'गच्छामि' पदे कः पुरुषः ? 1
- (i) प्र० पु० (ii) म० पु०
- (iii) कोऽपि न (iv) उ० पु०

8. 'पठन्ति' पदे किं वचनम् ? 1
- (i) एकवचनम् (ii) द्विवचनम्
- (iii) बहूवचन् (iv) बहुवचनम्
9. 'अस् धातोः' लट्लकार-प्रथमपुरुष-एकवचने किं रूपम् ? 1
- (i) आस्ति (ii) स्तः
- (iii) सन्ति (iv) अस्ति
10. 'कन्या' इति पदे कः लिंगः ? 1
- (i) नपुंसक (ii) पुल्लिंग
- (iii) स्त्री (iv) स्त्री
11. 'कुर्वन् + एव' किं सन्धिपदम् ? 1
- (i) कुर्वनेव (ii) कुर्वन्नेव
- (iii) कर्वन्नेव (iv) कुर्वन्नैव
12. 'तद्धावतः' अत्र किं सन्धिच्छेदपदम् ? 1
- (i) तद् + धावतः
- (ii) तत् + धावतः
- (iii) त् + धावत
- (iv) तत् + धवत

13. 'दक्षिणार्थी' पदे सन्धेः नाम किम् ? 1
- (i) दीर्घ (ii) गुण
(iii) यण् (iv) वृद्धि
14. 'उभयतः' उपपदयोगे का विभक्तिः ? 1
- (i) तृतीया (ii) द्वितीया
(iii) चतुर्थी (iv) प्रथमा
15. '..... नमः' उचित पदेन वाक्यं पूरयत। 1
- (i) गुरवे (ii) गुरुवे
(iii) गुर्वे (iv) गरवे
16. 'गृहम् जलम्' उचित उपपदं योजयत। 1
- (i) उभयतः (ii) बहिः
(iii) सह (iv) अलम्
17. 'बहिः' उपपदयोगे का विभक्तिः ? 1
- (i) पंचमी (ii) चतुर्थी
(iii) तृतीया (iv) द्वितीया

18. 'अधिकरणे' का विभक्तिः प्रयुज्यते ? 1
- (i) सप्तमी (ii) षष्ठी
(iii) पंचमी (iv) चतुर्थी
19. 'तपोधनः' अत्र किं विग्रहपदम् ? 1
- (i) तपः धनं यस्य सः (ii) तपं धनं यस्य सः
(iii) तपस्या धनं (iv) धनं तपस्या यस्य सः
20. 'तपोधनः' पदे समासनाम किम् ? 1
- (i) तत्पुरुषः (ii) कर्मधारय
(iii) द्वन्द्व (iv) बहुव्रीहि
21. 'महान् ऋषिः' अत्र किं समस्तपदम् ? 1
- (i) महर्षिः (ii) महर्षिः
(iii) महर्षीः (iv) मोहर्षिः
22. 'तु + क्त्वा' संयोगे किं रूपम् ? 1
- (i) तरत्वा (ii) तीर्त्वा
(iii) तिरत्वा (iv) तीत्वा

23. 'तिष्ठत्' पदे कः धातुः ? 1
- (i) तिष्त् (ii) स्था
(iii) तिष्ठ (iv) सथा
24. 'त्यक्तः' पदे कः प्रत्ययः ? 1
- (i) क्ता (ii) क्त
(iii) क्त (iv) तः
25. 'काकः कृष्णः पिकः कृष्णः' अत्र किं नाम छन्दः ? 1
- (i) अनुष्टुप् (ii) शिखरिणी
(iii) वंशस्थम् (iv) इन्द्रवज्रा
26. 'गणानां संख्या' कति ? 1
- (i) अष्ट (ii) नव
(iii) दश (iv) सप्त
27. 'उपात्तविद्यः कौत्सः' अत्र किं विशेषणपदम् ? 1
- (i) उपात्तविद्यः (ii) कौत्सः
(iii) विद्यः (iv) उपात्तः

28. 'उदाराम्' पदस्य किं विलोमपदम् ?

1

(i) अनुदाराम्

(ii) नुदाराम्

(iii) नदाराम्

(iv) अदाराम्

29. 'सकृत्' पदस्य विलोमपदं किम् ?

1

(i) नसकृत्

(ii) असकृत्

(iii) अशकत्

(iv) अशकृत्

30. 'मूर्खः' पदस्य विलोमपदं चिनुत -

1

(i) विदवान्

(ii) विद्यावान्

(iii) विद्वान्

(iv) वीद्वान्

31. 'देहः' पदस्य पर्यायपदं किम् ?

1

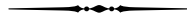
(i) शारीरिकः

(ii) शरीरम्

(iii) सरीरम्

(iv) शरिर

32. 'बुद्धिः' पदस्य किं पर्यायपदम् ? 1
- (i) मतिः (ii) गतिः
- (iii) भक्तिः (iv) मतीः
33. अधोलिखितं गद्यांशं पठित्वा प्रदत्तप्रश्नानाम् उत्तराणि **एकपदेन** संस्कृतभाष्या लिखत –
श्री नायारस्य दायित्वग्रहणस्य एकमासाभ्यन्तरे बहुदिनेभ्यः स्थगितानां विविध समास्यानामपि समाधानं जातम्।
- (क) समास्यानामपि किं जातम् ? 1
- (ख) 'श्री नारायस्य' इति पदे का विभक्तिः ? 1
34. अधोलिखितं श्लोकं पठित्वा प्रदत्तप्रश्नानाम् उत्तराणि **एकपदेन** संस्कृतभाषया लिखत –
अस्ति यद्यपि सर्वत्र नीरं नीरज-राजितम्।
रमते न मरालस्य मानसं-मानसं विना।।
- (क) मानसं-मानसं विना कस्य न रमते ? 1
- (ख) 'यदि + अपि' इति पदे संधिपदं चिनुत। 1
35. रेखांकितपदम् आधृत्य प्रश्ननिर्माणं कुरुत –
- (क) कौत्सः वरतन्तोः शिष्यः आसीत्। 1
- (ख) शरीरमात्रेण नरेन्द्र तिष्ठन्। 1
36. उचित पदेन वाक्यं पूरयत –
- (क) क्रिया के करने वाले को कहते हैं। 1
- (ख) जिस समस्त पद में दोनों पद प्रधान होते हैं, उसे कहते हैं। 1



CLASS : 12th (Sr. Secondary)

Code No. 5605

Series : SS-April/2021

Roll No.

SET : C

संस्कृत

SANSKRIT

भाग – I

(आत्मनिष्ठ प्रश्न)

ACADEMIC/OPEN

(Only for Fresh/Re-appear Candidates)

समय : 2½ घण्टे]

[पूर्णांक : 80 (भाग-I : 40, भाग-II : 40)

प्रश्न-पत्र दो भागों में विभाजित है : भाग-I (आत्मनिष्ठ) एवं भाग-II (वस्तुनिष्ठ)। परीक्षार्थी को दोनों भागों के प्रश्नों के उत्तर को अपनी उत्तर पुस्तिका में लिखना है। प्रश्न-पत्र का भाग-I परीक्षा आरम्भ होने पर पहले उत्तर-पुस्तिका के साथ दिया जाएगा तथा भाग-II के लिए आखिरी का एक घंटे का समय दिया जाएगा अर्थात् परीक्षा समाप्त होने से एक घंटा पूर्व परीक्षार्थी को भाग-II का प्रश्न-पत्र दिया जाएगा।

भाग-I के प्रश्न-पत्र में कुल 9 प्रश्न एवं भाग-II के प्रश्न-पत्र में कुल 36 प्रश्न हैं।

- कृपया जाँच कर लें कि भाग-I के इस प्रश्न-पत्र में मुद्रित पृष्ठ 4 तथा प्रश्न 9 हैं।
- प्रश्न-पत्र में दाहिने हाथ की ओर दिये गये कोड नम्बर तथा सेट को छात्र उत्तर-पुस्तिका के मुख्य-पृष्ठ पर लिखें।
- कृपया प्रश्न का उत्तर लिखना शुरू करने से पहले, प्रश्न का क्रमांक अवश्य लिखें।
- उत्तर-पुस्तिका के बीच में खाली पन्ना/ पन्ने न छोड़ें।
- उत्तर-पुस्तिका के अतिरिक्त कोई अन्य शीट नहीं मिलेगी। अतः आवश्यकतानुसार ही लिखें और लिखा उत्तर न काटें।
- परीक्षार्थी अपना रोल नं० प्रश्न-पत्र पर अवश्य लिखें।
- कृपया प्रश्नों का उत्तर देने से पूर्व यह सुनिश्चित कर लें कि प्रश्न-पत्र पूर्ण व सही है, परीक्षा के उपरान्त इस सम्बन्ध में कोई भी दावा स्वीकार नहीं किया जायेगा।

5605/(Set : C)/ I

P. T. O.

निर्देश: –

- (i) प्रत्येकं खण्डम् अधिकृत्य उत्तराणि एकस्मिन् स्थाने क्रमेण लेखनीयानि।
- (ii) प्रश्नसंख्या प्रश्नपत्रानुसारम् अवश्यमेव लेखनीया।
- (iii) श्रेष्ठाङ्कान् प्राप्तये सुवाच्यलेखोऽपेक्ष्यते।

खण्ड: 'क'

(अपठितम् अवबोधनम्)

1. अधोलिखितम् अनुच्छेदं पठित्वा एतदाधारितानां प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतपूर्णवाक्येन लिखत –

इह संसारे सर्वेषु वस्तुषु समयः अधिको मूल्यवान् वस्तु वर्तते। अन्यवस्तूनि विनष्टानि पुनरपि लब्धुं शक्यन्ते परं समयः विनष्टः केनापि उपायेन पुनः प्राप्तुं न शक्यते। अस्य आयुषः यावान् अंशः निरर्थकं गतः स गतः एव। अतः तथा प्रयतितव्यं यथा एकस्यापि क्षणस्य दुरुपयोगः न स्यात्। समस्तः एव समयः समुचितरूपेण व्यतीतः भवेत्। समयः कस्यापि प्रतीक्षां न करोति। अनेके जनाः द्यूते, विवादे, वृथा भ्रमणे, पिशुनतायां निद्रायां च समस्तं समयं नयन्ति। ते निजजीवनस्य बहुमूल्यम् अंशं वृथा यापयन्ति। समयस्य सदुपयोगः जीवने सफलतायाः प्रथमसोपानम् समुन्तते: च मूलमन्त्रोऽस्ति। प्रकृतिः अपि समयस्य सदुपयोगमेव शिक्षयति। ये जनाः समयस्य दुरुपयोगं न कुर्वन्ति ते सदा सुखेनैव तिष्ठन्ति।

अतः आलस्यं विहाय सर्वदैव समयस्य सदुपयोगः कर्तव्यः। उक्तं च 'क्षिप्रमक्रियमाणस्य कालः पिबति तद् रसम्'।

प्रश्नाः –

5 × 2 = 10

- (क) का समयस्य सदुपयोगं शिक्षयति ?
- (ख) किं विहाय सर्वदैव समयस्य सदुपयोगः कर्तव्यः ?
- (ग) अनेके जनाः समयं कथं यापयन्ति ?
- (घ) अस्मिन् संसारे अधिको मूल्यवान् वस्तु किं वर्तते ?
- (ङ) समयस्य सदुपयोगः जीवने कस्याः प्रथमसोपानम् ?

खण्ड: 'ख'

(रचनात्मकं कार्यम्)

2. विषयमेकमधिकृत्य लघुनिबन्धं संस्कृतभाषया रचयत –

1 × 3 = 3

- (क) संस्कृतभाषायाः महत्त्वम्
- (ख) स्वामी विवेकानन्दः।
- (ग) मम प्रियः कविः।

5605/(Set : C)/ I

खण्ड: 'ग'

(पठितम् अवबोधनम्)

3. अधोलिखितासु सूक्तिषु **एकस्या** सूक्त्याः भावार्थं हिन्दीभाषया लिखत - 1 × 3 = 3
- (क) विद्ययाऽमृतमश्नुते।
 (ख) योगः कर्मसु कौशलम्।
 (ग) दिदेश कौत्साय समस्तमेव।

4. अधोलिखितगद्यांशस्य हिन्दीभाषया सरलार्थः कार्यः - 1 × 5 = 5
- श्रीनायारः केन्द्रसर्वकारतः स्थानान्तरणेन आगत्य ओडिशासर्वकारस्य अधीने प्रायः वर्षत्रयेभ्यः कार्यं करोति। तथाप्यस्मिन् वर्षत्रयात्मके कालखण्डे एकवारमपि स्वराज्यं केरलं प्रति गमनाय इच्छां न प्रकटितवान्।

अथवा

पुनरपि राजा सिंहासने समुपवेष्टुं गच्छति। ततः अन्या पुत्तलिका समवदत् - 'भो राजन् ! एतत्सिंहासने तेनैव अध्यासितव्यं यस्य विक्रमतुल्यम् औदार्यमस्ति।'

5. अधोलिखितश्लोकस्य हिन्दीभाषया सरलार्थः कार्यः - 1 × 5 = 5
- (क) असुर्या नाम ते लोका अन्धेन तमसावृताः।
 तांस्ते प्रेत्याभिगच्छन्ति ये के चात्महनो जनाः।।

अथवा

(ख) स मृण्मये वीतहिरणमयत्वात्
 पात्रे निधायार्ध्यमनर्घशीलः।
 श्रुतप्रकाशं यशसा प्रकाशः
 प्रत्युज्जगामातिथिमातिथेयः।।

खण्ड: 'घ'

(संस्कृतसाहित्यस्य परिचयः)

6. बाणभट्टस्य **अथवा** श्रीचन्द्रशेखरवर्मणः संक्षिप्तपरिचयः हिन्दीभाषया लेखितव्यः। 1 × 5 = 5
7. अधस्तनयोः पुस्तकयोः मध्ये **एकस्य** पुस्तकस्य संक्षिप्तपरिचयः हिन्दीभाषया लेखनीयः - 1 × 5 = 5
- (क) रघुवंशम्
 (ख) गीता

(4)

5605/(Set : C)

खण्ड: 'ड'

(छन्दोऽलङ्कारयोः परिचयः)

8. अधोलिखितेषु छन्दस्सु **एकस्य** छन्दसः संस्कृतभाषया लक्षणं लिखत — 1 × 2 = 2
- (i) अनुष्टुप्
(ii) उपेन्द्रवज्रा
(iii) वसन्ततिलका
9. अधः प्रदत्तेषु अलङ्कारेषु **एकस्य** अलङ्कारस्य लक्षणं संस्कृतभाषया लिखत — 1 × 2 = 2
- (i) अनुप्रासः
(ii) अर्थान्तरन्यासः
(iii) रूपकम्



5605/(Set : C)/ I

CLASS : 12th (Sr. Secondary)

Code No. 5605

Series : SS-April/2021

Roll No.

SET : C

संस्कृत

SANSKRIT

भाग – II

(वस्तुनिष्ठ प्रश्न)

ACADEMIC/OPEN

(Only for Fresh/Re-appear Candidates)

-
- कृपया जाँच कर लें कि भाग-II के इस प्रश्न-पत्र में मुद्रित पृष्ठ 8 तथा प्रश्न 36 हैं।
 - परीक्षार्थी अपना रोल नं० प्रश्न-पत्र पर अवश्य लिखें।
 - कृपया प्रश्नों का उत्तर देने से पूर्व यह सुनिश्चित कर लें कि प्रश्न-पत्र पूर्ण व सही है, परीक्षा के उपरान्त इस सम्बन्ध में कोई भी दावा स्वीकार नहीं किया जायेगा।
-

निर्देश: –

- (i) सर्वे प्रश्नाः समाधेयाः।
- (ii) प्रश्नसंख्या प्रश्नपत्रानुसारम् अवश्यमेव लेखनीया।
- (iii) श्रेष्ठाङ्गान् प्राप्तये सुवाच्यलेखोऽपेक्ष्यते।

अधस्तनप्रश्नानां लिखितोत्तरविकल्पेषु शुद्धविकल्पं चित्वा उत्तरपुस्तिकायां लिखत –

1. 'बालकः' पदे कः लिंगः ? 1
 - (i) पुल्लिङ्ग (ii) स्त्री
 - (iii) नपुंसक (iv) पुल्लिङ्गः

2. 'अहम्' पदे कः शब्दः ? 1
 - (i) अस्मद् (ii) युष्मद्
 - (iii) एतद् (iv) तद्

5605/(Set : C)/ II

P. T. O.

3. 'केन' पदे का विभक्ति ? 1
- (i) प्रथमा (ii) द्वितीया
(iii) तृतीया (iv) चतुर्थी
4. 'गुरवे' पदे किं वचनम् ? 1
- (i) एक (ii) द्वि
(iii) बहू (iv) बहु
5. किम् शब्दस्य पु०, प्र० वि० एकवचने किं रूपम् ? 1
- (i) का (ii) किम्
(iii) के (iv) कः
6. पठ् धातोः लोटलकार – म० पु० एकवचने किं रूपम् ? 1
- (i) पठः (ii) अपठः
(iii) पठ् (iv) पठ
7. 'पश्यति' पदे कः धातुः ? 1
- (i) पश्य् (ii) पश्य
(iii) दृश् (iv) दृश्

8. 'द्रक्ष्यति' पदे कः लकारः ?

1

(i) लट्

(ii) लोट्

(iii) लङ्

(iv) लृट्

9. 'अगच्छम्' पदे कः पुरुषः ?

1

(i) प्र० पु०

(ii) म० पु०

(iii) बहु पुरुष

(iv) उ० पु०

10. 'गच्छामि' पदे किं वचनम् ?

1

(i) बहू

(ii) बहु

(iii) द्वि

(iv) एक

11. 'तत् + धावतः' पदे किं सन्धिपदम् ?

1

(i) तद्धावतः

(ii) तदधावतः

(iii) तदाधावत

(iv) दाधावतः

12. 'कुर्वनेव' अत्र किं सन्धिच्छेदपदम् ?

1

(i) कुर्वन् + एव

(ii) कुर्वन् + एव

(iii) कर्वन् + एव

(iv) कुर्वन् + इव

13. 'विद्यार्थी' पदे सन्धेः नाम किम् ? 1
- (i) गुण (ii) यण्
(iii) वृद्धि (iv) दीर्घ
14. 'परितः' उपपदयोगे का विभक्तिः ? 1
- (i) प्रथमा (ii) द्वितीया
(iii) तृतीया (iv) चतुर्थी
15. 'ॐ नमः ।' उचित पदेन वाक्यं पूरयत। 1
- (i) शिवम् (ii) शिवाय
(iii) शिखाय (iv) शिवायः
16. 'गृहं वनम्।' उचित उपपदं योजयत। 1
- (i) परितः (ii) नमः
(iii) बहिः (iv) सह
17. 'कस्य' उपपदस्ययोगे पंचमी विभक्तिः ? 1
- (i) बहिः (ii) नमः
(iii) अलम् (iv) प्रति

18. 'करण कारके' का विभक्तिः प्रयुज्यते ? 1
- (i) प्रथमा (ii) द्वितीया
(iii) तृतीया (iv) चतुर्थी
19. 'तपः धनं यस्य सः' अत्र किं समस्तपदम् ? 1
- (i) तपंधनम् (ii) तपोधनः
(iii) तापधनः (iv) तपोधनायाः
20. 'महर्षिः' अत्र किं नाम समासः ? 1
- (i) कर्मधारय (ii) तत्पुरुषः
(iii) द्विगुः (iv) द्वन्द्वः
21. 'अविद्या' अत्र किं विग्रहपदम् ? 1
- (i) ना विद्या (ii) न विद्या
(iii) नौ विद्या (iv) न विदा
22. 'तीर्त्वा' पदे कः प्रत्ययः ? 1
- (i) त्वा (ii) क्त्वा
(iii) क्त्वा (iv) कृत्वा

23. 'गम् + क्त' संयोगे किं रूपम् ? 1
- (i) गच्छत् (ii) गतः
(iii) गातः (iv) गीतः
24. 'दृष्ट्वा' पदे कः धातुः ? 1
- (i) दृश् (ii) दृस्
(iii) दृष् (iv) पश्य्
25. 'अर्थो हि कन्या परकीय एव' अत्र किं नाम छन्दः ? 1
- (i) इन्द्रवज्रा (ii) अनुष्टुप्
(iii) अनुप्रास (iv) वंशस्थम्
26. 'इन्द्रवज्रा छन्दसि' कति वर्णाः ? 1
- (i) एकादश (ii) द्वादश
(iii) दश (iv) नव
27. 'अशुभम्' पदस्य विलोमपदं किम् ? 1
- (i) सुभम् (ii) शुभम्
(iii) शूभम् (iv) शुभम्

28. 'समस्तम्' पदस्य विलोमपदं किम् ?

1

(i) असमस्तम्

(ii) असमस्तम्

(iii) अमस्तम्

(iv) आसमस्तम्

29. 'विद्वान्' पदस्य विलोमपदं किम् ?

1

(i) मुर्खः

(ii) मुखः

(iii) भूर्खः

(iv) मूर्खः

30. 'मत्तिः' पदस्य पर्यायपदं किम् ?

1

(i) मृत्तिका

(ii) बुद्धिः

(iii) बुद्धिः

(iv) बूद्धिः

31. 'गात्रम्' पदस्य पर्यायपदं किम् ?

1

(i) शरिर

(ii) शरिरम्

(iii) शारीरम्

(iv) शरीरम्

32. 'तपोधनं कौत्सम्' अत्र विशेषणपदं किम् ? 1
- (i) तपः (ii) धनम्
(iii) कौत्सम् (iv) तपोधनम्
33. अधोलिखितं श्लोकं पठित्वा प्रदत्तप्रश्नानाम् उत्तराणि **एकपदेन** संस्कृतभाषया लिखत –
अस्ति यद्यपि सर्वत्र नीरं नीरज राजितम्।
रमते न मरालस्य मानसं मानसं विना।।
(क) 'विना' उपपदयोगे का विभक्ति श्लोके प्रयुक्ता अस्ति ? 1
(ख) सर्वत्र किं राजितम् अस्ति ? 1
34. अधोलिखितं गद्यांशं पठित्वा प्रदत्तप्रश्नानाम् उत्तराणि **एकपदेन** संस्कृतभाषया लिखत –
श्री नायारस्य दायित्वग्रहणस्य एकमासाभ्यन्तरे बहुदिनेभ्यः स्थगितानां विविध समस्यानामपि समाधानं जातम्।
(क) समाधानं कासां जातम् ? 1
(ख) 'श्री नायारस्य' इति पदे किं वचनम् ? 1
35. रेखांकितपदम् आधृत्य प्रश्ननिर्माणं कुरुत –
(क) कौत्सः वरतन्तोः शिष्य आसीत्। 1
(ख) रमते न मरालस्य मानसं मानसं विना। 1
36. उचित पदेन वाक्यं पूरयत –
(क) दो स्वरों के विकार युक्त मेल को कहते हैं। 1
(ख) जिस समस्त पद में दूसरा पद प्रधान हो, उसे कहते हैं। 1

CLASS : 12th (Sr. Secondary)

Code No. 5605

Series : SS-April/2021

Roll No.

SET : D

संस्कृत

SANSKRIT

भाग – I

(आत्मनिष्ठ प्रश्न)

ACADEMIC/OPEN

(Only for Fresh/Re-appear Candidates)

समय : 2½ घण्टे]

[पूर्णांक : 80 (भाग-I : 40, भाग-II : 40)

प्रश्न-पत्र दो भागों में विभाजित है : भाग-I (आत्मनिष्ठ) एवं भाग-II (वस्तुनिष्ठ)। परीक्षार्थी को दोनों भागों के प्रश्नों के उत्तर को अपनी उत्तर पुस्तिका में लिखना है। प्रश्न-पत्र का भाग-I परीक्षा आरम्भ होने पर पहले उत्तर-पुस्तिका के साथ दिया जाएगा तथा भाग-II के लिए आखिरी का एक घंटे का समय दिया जाएगा अर्थात् परीक्षा समाप्त होने से एक घंटा पूर्व परीक्षार्थी को भाग-II का प्रश्न-पत्र दिया जाएगा।

भाग-I के प्रश्न-पत्र में कुल 9 प्रश्न एवं भाग-II के प्रश्न-पत्र में कुल 36 प्रश्न हैं।

- कृपया जाँच कर लें कि भाग-I के इस प्रश्न-पत्र में मुद्रित पृष्ठ 4 तथा प्रश्न 9 हैं।
- प्रश्न-पत्र में दाहिने हाथ की ओर दिये गये कोड नम्बर तथा सेट को छात्र उत्तर-पुस्तिका के मुख्य-पृष्ठ पर लिखें।
- कृपया प्रश्न का उत्तर लिखना शुरू करने से पहले, प्रश्न का क्रमांक अवश्य लिखें।
- उत्तर-पुस्तिका के बीच में खाली पन्ना/ पन्ने न छोड़ें।
- उत्तर-पुस्तिका के अतिरिक्त कोई अन्य शीट नहीं मिलेगी। अतः आवश्यकतानुसार ही लिखें और लिखा उत्तर न काटें।
- परीक्षार्थी अपना रोल नं० प्रश्न-पत्र पर अवश्य लिखें।
- कृपया प्रश्नों का उत्तर देने से पूर्व यह सुनिश्चित कर लें कि प्रश्न-पत्र पूर्ण व सही है, परीक्षा के उपरान्त इस सम्बन्ध में कोई भी दावा स्वीकार नहीं किया जायेगा।

5605/(Set : D)/ I

P. T. O.

निर्देश: —

- (i) प्रत्येकं खण्डम् अधिकृत्य उत्तराणि एकस्मिन् स्थाने क्रमेण लेखनीयानि।
- (ii) प्रश्नसंख्या प्रश्नपत्रानुसारम् अवश्यमेव लेखनीया।
- (iii) श्रेष्ठाङ्गान् प्राप्तये सुवाच्यलेखोऽपेक्ष्यते।

खण्ड: 'क'

(अपठितम् अवबोधनम्)

1. अधोलिखितम् अनुच्छेदं पठित्वा एतदाधारितानां प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतपूर्णवाक्येन लिखत —

इह संसारे सर्वेषु वस्तुषु समयः अधिको मूल्यवान् वस्तु वर्तते। अन्यवस्तूनि विनष्टानि पुनरपि लब्धुं शक्यन्ते परं समयः विनष्टः केनापि उपायेन पुनः प्राप्तुं न शक्यते। अस्य आयुषः यावान् अंशः निरर्थकं गतः स गतः एव। अतः तथा प्रयतितव्यं यथा एकस्यापि क्षणस्य दुरुपयोगः न स्यात्। समस्तः एव समयः समुचितरूपेण व्यतीतः भवेत्। समयः कस्यापि प्रतीक्षां न करोति। अनेके जनाः द्यूते, विवादे, वृथा भ्रमणे, पिशुनतायां निद्रायां च समस्तं समयं नयन्ति। ते निजजीवनस्य बहुमूल्यम् अंशं वृथा यापयन्ति। समयस्य सदुपयोगः जीवने सफलतायाः प्रथमसोपानम् समुन्नतेः च मूलमन्त्रोऽस्ति। प्रकृतिः अपि समयस्य सदुपयोगमेव शिक्षयति। ये जनाः समयस्य दुरुपयोगं न कुर्वन्ति ते सदा सुखेनैव तिष्ठन्ति।

अतः आलस्यं विहाय सर्वदैव समयस्य सदुपयोगः कर्तव्यः। उक्तं च 'क्षिप्रमक्रियमाणस्य कालः पिबति तद् रसम्'।

प्रश्नाः —

5 × 2 = 10

- (क) किं विहाय सर्वदैव समयस्य सदुपयोगः कर्तव्यः ?
- (ख) अनेके जनाः समयं कथं यापयन्ति ?
- (ग) अस्मिन् संसारे अधिको मूल्यवान् वस्तु किं वर्तते ?
- (घ) समयस्य सदुपयोगः जीवने कस्याः प्रथमसोपानम् ?
- (ङ) का समयस्य सदुपयोगं शिक्षयति ?

खण्ड: 'ख'

(रचनात्मकं कार्यम्)

2. विषयमेकमधिकृत्य लघुनिबन्धं संस्कृतभाषया रचयत —

1 × 3 = 3

- (क) मम प्रियः कविः।
- (ख) संस्कृतभाषायाः महत्त्वम्
- (ग) स्वामी विवेकानन्दः।

खण्ड: 'ग'

(पठितम् अवबोधनम्)

3. अधोलिखितश्लोकस्य हिन्दीभाषया सरलार्थः कार्यः – 1 × 5 = 5

- (क) असुर्या नाम ते लोका अन्धेन तमसावृताः।
तांस्ते प्रेत्याभिगच्छन्ति ये के चात्महनो जनाः॥

अथवा

- (ख) स मृण्मये वीतहिरणमयत्वात्
पात्रे निधायार्धमनर्घशीलः।
श्रुतप्रकाशं यशसा प्रकाशः
प्रत्युज्जगामातिथिमातिथेयः॥

4. अधोलिखितासु सूक्तिषु **एकस्या** सूक्त्याः भावार्थं हिन्दीभाषया लिखत – 1 × 3 = 3

- (क) विद्ययाऽमृतमश्नुते।
(ख) योगः कर्मसु कौशलम्।
(ग) दिदेश कौत्साय समस्तमेव।

5. अधोलिखितगद्यांशस्य हिन्दीभाषया सरलार्थः कार्यः – 1 × 5 = 5

श्रीनायारः केन्द्रसर्वकारतः स्थानान्तरणेन आगत्य ओडिशासर्वकारस्य अधीने प्रायः वर्षत्रयेभ्यः कार्यं करोति। तथाप्यस्मिन् वर्षत्रयात्मके कालखण्डे एकवारमपि स्वराज्यं केरलं प्रति गमनाय इच्छां न प्रकटितवान्।

अथवा

पुनरपि राजा सिंहासने समुपवेष्टुं गच्छति। ततः अन्या पुत्तलिका समवदत् – 'भो राजन् ! एतत्सिंहासने तेनैव अध्यासितव्यं यस्य विक्रमतुल्यम् औदार्यमस्ति।'

खण्ड: 'घ'

(संस्कृतसाहित्यस्य परिचयः)

6. अधस्तनयोः पुस्तकयोः मध्ये **एकस्य** पुस्तकस्य संक्षिप्तपरिचयः हिन्दीभाषया लेखनीयः – 1 × 5 = 5

- (क) रघुवंशम्
(ख) गीता

7. बाणभट्टस्य **अथवा** श्रीचन्द्रशेखरवर्मणः संक्षिप्तपरिचयः हिन्दीभाषया लेखितव्यः। 1 × 5 = 5

(4)

5605/(Set : D)

खण्ड: 'ड'

(छन्दोऽलङ्कारयोः परिचयः)

8. अधः प्रदत्तेषु अलङ्कारेषु **एकस्य** अलङ्कारस्य लक्षणं संस्कृतभाषया लिखत — 1 × 2 = 2
- (i) अनुप्रासः
(ii) अर्थान्तरन्यासः
(iii) रूपकम्
9. अधोलिखितेषु छन्दस्सु **एकस्य** छन्दसः संस्कृतभाषया लक्षणं लिखत — 1 × 2 = 2
- (i) अनुष्टुप्
(ii) उपेन्द्रवज्रा
(iii) वसन्ततिलका



5605/(Set : D)/ I

CLASS : 12th (Sr. Secondary)

Code No. 5605

Series : SS-April/2021

Roll No.

SET : D

संस्कृत

SANSKRIT

भाग – II

(वस्तुनिष्ठ प्रश्न)

ACADEMIC/OPEN

(Only for Fresh/Re-appear Candidates)

-
- कृपया जाँच कर लें कि भाग-II के इस प्रश्न-पत्र में मुद्रित पृष्ठ 8 तथा प्रश्न 36 हैं।
 - परीक्षार्थी अपना रोल नं० प्रश्न-पत्र पर अवश्य लिखें।
 - कृपया प्रश्नों का उत्तर देने से पूर्व यह सुनिश्चित कर लें कि प्रश्न-पत्र पूर्ण व सही है, परीक्षा के उपरान्त इस सम्बन्ध में कोई भी दावा स्वीकार नहीं किया जायेगा।
-

निर्देश: –

- (i) सर्वे प्रश्नाः समाधेयाः।
- (ii) प्रश्नसंख्या प्रश्नपत्रानुसारम् अवश्यमेव लेखनीया।
- (iii) श्रेष्ठाङ्गान् प्राप्तये सुवाच्यलेखोऽपेक्ष्यते।

अधस्तनप्रश्नानां लिखितोत्तरविकल्पेषु शुद्धविकल्पं चित्वा उत्तरपुस्तिकायां लिखत –

1. 'त्वाम्' पदे कः शब्दः ? 1
 - (i) युष्मद् (ii) अस्मद्
 - (iii) त्व (iv) त्वा
2. 'सा' पदे का विभक्तिः ? 1
 - (i) प्रथमा (ii) द्वितीया
 - (iii) तृतीया (iv) चतुर्थी

5605/(Set : D)/ II

P. T. O.

3. 'गुरुम्' पदे किं वचनम् ? 1
- (i) एक (ii) द्वि
(iii) बहू (iv) बहु
4. 'नदीनाम्' पदे कः लिंगः ? 1
- (i) पुल्लिंगः (ii) स्त्री
(iii) नपुंसक (iv) स्त्रि
5. 'कन्या' शब्दस्य चतुर्थी वि० एकवचने किं रूपम् ? 1
- (i) कन्याय (ii) कन्यायै
(iii) कन्यया (iv) कन्ययै
6. 'तिष्ठति' पदे कः धातुः ? 1
- (i) तिष्ठ (ii) स्था
(iii) तिष्ठ् (iv) सथा
7. 'पठिष्यति' पदे कः लकारः ? 1
- (i) लट् (ii) लोट्
(iii) लृट् (iv) लङ्

8. 'अगच्छः' पदे कः पुरुषः ?

1

(i) प्र० पु०

(ii) म० पु०

(iii) उ० पु०

(iv) बहु पु०

9. 'क्रीडसि' पदे किं वचनम् ?

1

(i) एक

(ii) द्वि

(iii) बहु

(iv) बहू

10. 'लिख् धातोः' लट्लकार प्र० पु० एकवचने किं रूपम् ?

1

(i) लिखति

(ii) लिखती

(iii) लखति

(iv) लिखति

11. 'चाविद्या' पदे किं सन्धिच्छेदपदम् ?

1

(i) चा + विद्या

(ii) च + अविद्या

(iii) चा + आविद्या

(iv) च + विदा

12. 'महा + ऋषिः' अत्र किं सन्धिपदम् ?

1

(i) मर्हषि

(ii) महर्षिः

(iii) महर्षिः

(iv) महर्षीः

13. 'विद्यालयः' पदे सन्धेः नाम किम् ? 1
- (i) यण् (ii) दीर्घ
- (iii) गुण (iv) वृद्धि
14. 'न विद्या' अत्र किं समस्तपदम् ? 1
- (i) अविद्या (ii) अनविद्या
- (iii) नाविद्या (iv) अविदा
15. 'वरतन्तुशिष्यः' अत्र किं विग्रहपदम् ? 1
- (i) व्रततोः शिष्यः (ii) वरततोः शिष्यः
- (iii) वरतन्तोः शिष्यः (iv) वारतन्तोः शिष्यः
16. 'नृपतिः' पदे किं नाम समासः ? 1
- (i) तत्पुरुषः (ii) कर्मधारय
- (iii) द्वन्द्व (iv) द्विगु
17. 'ॐ श्याम देवाय ।' उचित उपपदेन पूरयत। 1
- (i) विना (ii) सह
- (iii) उभयतः (iv) नमः

18. '.....' सर्वतः अग्निः। उचित पदेन पूरयत। 1
- (i) गृहस्य (ii) गृहं
(iii) गृहेण (iv) गृहात्
19. 'सह' पदयोगे का विभक्तिः ? 1
- (i) प्रथमा (ii) द्वितीया
(iii) तृतीया (iv) चतुर्थी
20. 'अपादान कारकयोगे' का विभक्तिः ? 1
- (i) द्वितीया (ii) तृतीया
(iii) चतुर्थी (iv) पंचमी
21. 'प्रति' उपपदयोगे का विभक्तिः ? 1
- (i) प्रथमा (ii) द्वितीया
(iii) सप्तमी (iv) तृतीया
22. 'उक्त्वा' पदे कः प्रत्ययः ? 1
- (i) क्त्वा (ii) क्त्वा
(iii) कृत्वा (iv) त्वा

23. 'मृण् + मयट्' संयोगे किं रूपम् ? 1
- (i) मृट्मयम् (ii) मृण्मयम्
(iii) मृमयम् (iv) मर्मयम्
24. 'लब्धम्' अत्र कः धातुः ? 1
- (i) लब् (ii) लभ्
(iii) लप् (iv) लग्
25. 'त्वमेव माता च पिता त्वमेव' अत्र किं नाम छन्दः ? 1
- (i) उपेन्द्रवज्रा (ii) अनुष्टुप्
(iii) वंशस्थम् (iv) शिखरिणी
26. 'वर्णाः कस्मिन्' छन्दसि ? 1
- (i) अनुष्टुप् (ii) इन्द्रवज्रा
(iii) उपेन्द्रवज्रा (iv) उपजाति
27. 'शुभम्' पदस्य विलोमपदं किम् ? 1
- (i) असुभम् (ii) अशुभम्
(iii) अशुभम (iv) अशुगम्

28. 'असमस्तम्' पदस्य विलोमपदं किम् ?

1

(i) समसतम्

(ii) समस्तम्

(iii) समस्ती

(iv) समस्तः

29. 'बुद्धिः' पदस्य पर्यायपदं चिनुत -

1

(i) मतिः

(ii) मातिः

(iii) मनिषी

(iv) महर्षिः

30. 'शरीरम्' पदस्य पर्यायपदं चिनुत -

1

(i) गात्रम्

(ii) गातरम्

(iii) गायत्री

(iv) गाता

31. 'विद्वान्' पदस्य पर्यायपदं चिनुत ?

1

(i) मनिषी

(ii) मानवः

(iii) मनुष्यः

(iv) मनिषा

32. 'उपार्जितानां वित्तानाम्' अत्र किं विशेषणपदं चिनुत ? 1
- (i) उपार्जितानाम् (ii) वित्तानाम्
(iii) वित्तानाम् (iv) वीत्तानाम्
33. उचित पदेन वाक्यं पूरयत –
- (क) विसर्ग के बाद व्यंजन या स्वर के आने पर जो विकार होता है, उसे संधि कहते हैं। 1
(ख) क्रिया जिस साधन से की जाए, उसे कारक कहते हैं। 1
34. रेखांकितपदम् आधृत्य प्रश्ननिर्माणं कुरुत –
- (क) दक्षिणार्थी कौत्सः आसीत्। 1
(ख) वरतन्तोः शिष्यः कौत्सः आसीत्। 1
35. अधोलिखितं श्लोकं पठित्वा प्रदत्तप्रश्नानाम् उत्तराणि **एकपदेन** संस्कृतभाषया लिखत –
- पापान्निवारयति योजयते हिताय,
गुह्यं निगूहति गुणान् प्रकटीकरोति।
- (क) मित्रं मित्रस्य किं निगूहति ? 1
(ख) 'करोति' पदे कः लकारः ? 1
36. अधोलिखितं गद्यांशं पठित्वा प्रदत्तप्रश्नानाम् उत्तराणि **एकपदेन** संस्कृतभाषया लिखत –
- पुनरपि राजा सिंहासने समुपवेष्टुं गच्छति। ततोऽन्या पुत्तलिका समवदत् – 'भो राजन् ! एतत् सिंहासने तेनैव अध्यासितव्यं यस्य विक्रमतुल्यम् औदार्यमस्ति।
- (क) राजा कुत्र उपवेष्टुं गच्छति ? 1
(ख) 'अवदत्' पदे कः धातुः ? 1